

SUTRUMPINIMŲ IR KAI KURIŲ ŽENKLŲ BEI SIMBOLIŲ VARTOJIMO ATMINTINĖ

Grafiniai žodžių sutrumpinimai

Grafiškai žodžiai trumpinami rašant tik tam tikrą žodžio dalį ir gale jos tašką. Taškas nededamas tik po tų grafinių sutrumpinimų, kurie baigiasi paskutiniu žodžių skiemeniu (žr. 3 grupę).

Žodžiai grafiškai trumpinami pagal šias taisykles.

1. Rašomas pirmasis, rečiau du pirmieji skiemenys ir po jų einančio kito skiemens visos priebalsės iki balsės, pvz.:

prof. – **profesorius**

sav., saviv. – **savivaldybė**

sen. – **seniūnija, seniūnas**

2. Rašoma viena ar kelios pirmosios (kartais ir ne iš eilės einančios) žodžio priebalsės arba žodžio pradžioje esanti balsė, pvz.:

a. – **aikštė**

m. m. – **mokslo metai**

pr. Kr. – **prieš Kristų**

3. Rašoma pirmoji žodžio raidė ir po brūkšnelio paskutinis skienu (šis trumpinimo būdas retai naudojamas), pvz.:

b-ka – **biblioteka**

b-vė – **bendrovė**

d-ja – **draugija**

Dažniau vartojami sutrumpinimai

a.	<i>aikštė</i>
a. k.	<i>asmens kodas (asm. k., asm. kodas), gali būti ir AK</i>
a. s.	<i>atsiskaitomoji sąskaita (atsisk. sąsk., atsisk. sąskaita)</i>
adv.	<i>advokatas</i>
akad.	<i>akademikas</i>
aklg.	<i>akligatvis</i>
akt.	<i>aktorius</i>
al.	<i>alėja</i>
apyg.	<i>apygarda</i>
aps.,	<i>apskritis</i>
apskr.	
asist.	<i>asistentas</i>
asmv.,	
avd.	<i>asmenvardis</i>
atsak.	<i>atsakingasis, -oji</i>
aut.	<i>autorius</i>
avd.,	<i>asmenvardis</i>

asmv.	
biol.	biologija
b. k.	banko kodas
bkl.	bakalauras
bot.	botanika
bt.	butas
buv.	buvęs, -usi
chem.	chemija
d.	duktė
dail.	dailininkas
dek.	dekanas
dėst.	dėstytojas
dir.	direktorius
dirig.	dirigentas
doc.	docentas
dr.	daktaras (mokslų)
drp.	durpynas
dš.	dešinysis (intakas)
e. (el.) p.	elektroninis paštas, dar žr. el.
egz.	egzempliorius
eil.	eilutė
ekon.	ekonomika
el. (e.)	elektroninis (el. paštas, e. paštas; el. parašas, e. parašas, taip pat e. bankas, e. valdžia ir kt.)
etc.	lot. et cetera „ir kita, ir taip toliau“
ež.	ežeras
fak.	fakultetas
faks.	faksas
filol.	filologija
filos.	filosofija
g.	gatvė
G.	galininkas (paradigmoje)
gen.	generolas, generalinis (direktorius)
geol.	geologija
gerb.	gerbiamasis, -oji
gim.	gimęs, -usi
gyd.	gydytojas
gv.	gyvenvietė
įl.	įlanka
įn.	įnagininkas (paradigmoje)
insp.	inspektorius
inž.	inžinierius
ir pan.	ir panašiai
ir t. t.	ir taip toliau
istor.	istorija
J. E.	Jo Ekscelencija
J. Em.	Jo Eminencija
k.	kaimas
K.	kilmininkas (paradigmoje)

k. a.	<i>kaip antai</i>
kand.	<i>kandidatas</i>
kat.	<i>katedra</i>
kyš.	<i>kyšulys</i>
kl.	<i>klasė</i>
kln.	<i>kalnas</i>
kn.	<i>knyga</i>
koresp.	<i>korespondentas</i>
kpt.	<i>kapitonas</i>
kr.	<i>kairysis (intakas)</i>
kt.	<i>kitas, -a</i>
kun.	<i>kunigas</i>
l. e. p.	<i>laikiniai einantis (-i) pareigas (pvz., l. e. direktoriaus pareigas J. Petraitis)</i>
ltn.	<i>leitenantas</i>
m.	<i>metai, dar žr. m. m.</i>
m., mst.	<i>miestas</i>
m. e.	<i>mūsų eros</i>
m. m.	<i>mokslo metai</i>
mat.	<i>matematika</i>
med.	<i>medicina</i>
mgr.	<i>magistras</i>
mgnt.	<i>magistrantas</i>
mjr.	<i>majoras</i>
mln.	<i>milijonas</i>
mlrd.	<i>milijardas</i>
mok.	<i>mokinys</i>
mokyt.	<i>mokytojas</i>
moksl.	<i>mokslinis, -ė</i>
mot.	<i>moteris</i>
mst., m.	<i>miestas</i>
mstl.	<i>miestelis</i>
N.	<i>naudininkas (paradigmoje)</i>
nkt.	<i>nekaitomas (žodis)</i>
ntk.	<i>neteiktinas (žodis)</i>
Nr.	<i>numeris</i>
p.	<i>ponas, -ia, panelė; puslapis; punktas</i>
p. d.	<i>pašto dėžutė (geriau nei abonentinė dėžutė)</i>
p. m. e.	<i>prieš mūsų erą</i>
pav.	<i>paveikslas</i>
pavad.,	<i>pavaduotojas</i>
pav.	
pirm.	<i>pirmininkas</i>
pl.	<i>plentas</i>
plg.	<i>palygink</i>
plk.	<i>pulkininkas; pelkė</i>
pr.	<i>prospektas</i>
pr. Kr.	<i>prieš Kristų</i>
prof.	<i>profesorius</i>

prok.	<i>prokuroras</i>
prot.	<i>protokolas</i>
pss.	<i>pusiasalis</i>
pšt.	<i>paštas</i>
pvz.	<i>pavyzdžiui; pavyzdys</i>
r.	<i>rajonas</i>
red.	<i>redaktorius</i>
rš.	<i>raštų kalbos</i>
s.	<i>sūnus; sąskaita (žr. a. s.)</i>
sąs.	<i>sąsiuvinis</i>
sav., saviv.	<i>savivaldybė</i>
sekr.	<i>sekretorius</i>
sen.	<i>seniūnija, seniūnas</i>
sk.	<i>skaityk; skyrius</i>
skg.	<i>skersgatvis</i>
skyr., sk.	<i>skyrius</i>
skv.	<i>skveras</i>
sp.	<i>spauda; spaustuvė</i>
spec.	<i>specialistas, specialusis, -ioji</i>
sr.	<i>sritis</i>
st.	<i>stotis</i>
str.	<i>straipsnis</i>
stud.	<i>studentas</i>
š. m.	<i>šių metų</i>
šnek.	<i>šnekamosios kalbos</i>
t.	<i>tomas</i>
t. y.	<i>tai yra</i>
t. p.	<i>taip pat; ten pat</i>
techn.	<i>technika, techninis, -ė</i>
tel.	<i>telefonas</i>
teol.	<i>teologija</i>
tir.	<i>tiražas</i>
tūkst.	<i>tūkstantis</i>
up.	<i>upė</i>
upl.	<i>upelis</i>
V.	<i>vardininkas (paradigmoje)</i>
vad.	<i>vašinamas, -oji</i>
ved.	<i>vedėjas</i>
vet.	<i>veterinarija</i>
virš.	<i>viršininkas, viršaitis</i>
vyr.	<i>vyriausias, -ioji; vyras</i>
vyresn.	<i>vyresnysis, -ioji</i>
vlsč.	<i>valsčius</i>
vs.	<i>Viensėdis</i>
Vt.	<i>vietininkas (paradigmoje)</i>
vtv., vv.	<i>vietovardis</i>
vv., vtv.	<i>vietovardis</i>

zool.	zoologija
žml.	žemėlapis
žr.	žiūrėk (žodynuose žr. paprastai nukreipia į pagrindinį, teiktinesnį variantą)
ž. ū.	žemės ūkis

Pastabos dėl kai kurių žodžių trumpinimo

1. Keliažodžiai tikriniai pavadinimai ir dažnesni kanceliarinės kalbos pasakymai trumpinami didžiosiomis raidėmis, po jų taškai nededami, pvz.:

JAV – Jungtinės Amerikos Valstijos

JTO – Jungtinių Tautų Organizacija

EEB – Europos ekonominė bendrija

EAPB – Europos anglių ir plieno bendrija

PVM – pridėtinės vertės mokestis

2. Kartais žodžio pradžia žymima dviem raidėmis, pvz.:

LST – Lietuvos standartas

VšĮ – viešoji įstaiga

3. Jei dokumentuose ilgesnis įstaigos, teisės akto pavadinimas ar kitoks žodžių junginys minimas keletą kartų, pirmą kartą jis vartojamas nesutrumpintas, o skliaustuose nurodomas jo sutrumpinimas vienu iš kelių būdų, pvz.:

nevyriausybinių organizacijų (NVO)

Valstybinė lietuvių kalbos komisija (toliau – Komisija)

4. Oficialiuosiuose dokumentuose netrumpinami žodžiai: **Lietuvos Respublika, Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos Vyriausybė.**

Neoficialiojoje vartosenoje įstatymų, institucijų ir kt. pavadinimus galima vartoti ir su sutrumpintu valstybės pavadinimu **LR**, ir visai be jo, pvz.: **LR valstybinės kalbos įstatymas, LR švietimo ir mokslo ministerija** arba **Valstybinės kalbos įstatymas, Švietimo ir mokslo ministerija.**

5. Sudėtinių vietovardžių trumpinti nederėtų, pvz.: **Naujoji Akmenė, Didžioji Britanija.**

6. Žmonių vardai trumpinami rašant vieną didžiąją pirmąją raidę (taip pat ir dviraidežius *dz, dž*), rečiau – pagal kitas trumpinimo taisykles, pvz.: **J. Biliūnas, M. K. Čiurlionis, Just. Marcinkevičius, Dž. Verdis.**

7. Yra sutrumpinimų, kurie iš tradicijos rašomi su taškais: **A. V.** (antspaudo vieta), **P. S.** (*Post scriptum*). Beje, *post scriptum* santrumpa rašoma dvejopai: be taškų (**PS**) ir su taškais (**P. S.**).

Apie kai kurių ženklų ir simbolių vartojimą

1. Ilgio, ploto, tūrio, saiko ir kiti matai žymimi tam tikrais simboliais, po kurių taškas nededamas, išskyrus sakinio galą, pvz.: **Lt** (litai), **ct** (centai), **m** (metrai), **kg** (kilogramai), **g** (gramai) ir kt. Kai kurie jų yra tarptautiniai. Prie tarptautinių priskiriami ir dažniausiai techninėje literatūroje vartojami valandos – **h**, minutės – **min**, sekundės – **s** simboliai.

2. Nevartotinos nelietuviškos santrumpos *fax*, *e-mail*. Turi būti **faks.**, **el. paštas** arba **el. p.**, **e. paštas** arba **e. p.**

Elektroninis verslas, elektroninis parašas, elektroninis bankas ir kt. yra žodžių junginiai, kurių trumpinamas tik pirmas žodis, todėl rašyti *e-verslas*, *e-parašas*, *e-bankas* negalima, čia reikia taško. Taigi turi būti: **e. verslas, e. parašas, e. bankas**.

Trumpinant junginį **elektroninė vyriausybė** nerašytinos didžiosios raidės. Todėl ne *e-Vyriausybė* ar *E-Vyriausybė*, o **e. vyriausybė**.

3. Trumpinant žodį *numeris* paprastai vartojamos dvi pirmosios priebalsės ir kalbos požiūriu pakaktų rašyti mažąją **nr.**, tačiau kanceliariniame stiliuje nusistovėjo rašyba didžiąja raide – **Nr.**

Sutrupinimas **Nr.** nevartojamas numeruojant priedus, lenteles, paveikslus, gatves, mokyklas ir pan. – tokiu atveju kelintinį skaitvardį žymintis skaitmuo rašomas prieš pažymimąjį žodį, pvz.: **Pataisykite tvarkos aprašo 1 priedą. Įkainių sąrašas pateikiamas 3 lentelėje. Temperatūros svyravimai pavaizduoti diagramoje (žr. 5 pav.). Mokosi Šiaulių 1-ojoje muzikos mokykloje. Gyvena Ramybės Sodų 1-ojoje g.**

4. Numerio ir paragrafo simboliai rašomi prieš skaičių, pvz.: **Nr. 5, § 8, § 15–20, §§ 15–20.**

5. Dokumentų tekste prie skaitvardžių rašomas žodis **procentas**, o prie skaitmenų – arba žodis, dažniausiai sutrumpintas, arba simbolis **%**, pvz.: **šimtas procentų, 100 proc., 100 %.**

6. Tame pačiame tekste žymėjimai turi būti vienodi, t. y. išreikšti arba žodžiais, arba skaičiais.

7. Susidūrus dvejoms **kabutėms, skliaustams**, rašomos vienos kabutės, vieni skliaustai (kaip ir susidūrus dviem kableliams, taškams ar kitiems skyrybos ženklams). Tačiau kartais dėl aiškumo sudėtinguose tekstuose gali būti dedami dvigubi skliaustai.